

Ю. П. Руцька

*студентка IV курсу спеціальності «Соціальна педагогіка»
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка
rutska2012@yandex.ua*

*Науковий керівник –
кандидат педагогічних наук, доцент
Г. В. Лециук*

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ/СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З БЕЗДОГЛЯДНИМИ І БЕЗПРИТУЛЬНИМИ ДІТЬМИ

Становлення української державності супроводжується поглибленням безлічі соціальних проблем. Не останнє місце серед них займає дитяча безпритульність та бездоглядність. Дедалі чіткішим стає процес розшарування суспільства, негативним проявом якого є асоціалізація окремих груп населення, зростання масштабів бродяжництва і безпритульності, жебрацтва серед дітей, проявів соціального сирітства, бездоглядності дітей і підлітків.

За даними ООН у світі налічується 150 млн. безпритульних дітей у віці від 3 до 18 років, і тенденція до зростання їх кількості зберігається. Приблизно 40% цих дітей не мають житла, а інші працюють на вулицях, щоб підтримати свої родини. Згідно з інформацією Департаменту комунікацій влади і громадськості секретаріату Кабінету Міністрів, в Україні налічується біля 150 тис. безпритульних дітей. За неофіційними даними їх набагато більше. Більшість безпритульних – діти шкільного віку, від 6 до 16 років (76%), дошкільники – 13%, і 11% становлять підлітки старші 16 років. Близько 80% безпритульних – хлопчики [1, с. 14–17].

В Україні не існує єдиного загальноприйнятого визначення щодо неповнолітніх, які позбавлені сімейного виховання та проживають у вуличному середовищі. У наукових джерелах використовують такі терміни як «безпритульні», «бездоглядні», «діти вулиці», «бездомні», «діти, позбавлені батьківського піклування», «соціальні сироти», «неповнолітні групи ризику».

У країнах Європи дитяча безпритульність теж розуміється по-різному. Зокрема, це поняття охоплює не лише дітей, які не мають постійного житла. Так у Бельгії розрізняють три групи «дітей вулиці»: діти, які протягом більшої частини дня жебракують, працюють на вулиці, прогулюють школу; діти, які втекли з дому; псевдопостійні «діти вулиці», які живуть вдома, але вулиця є середовищем їх постійного місця перебування.

У Швеції дітей, які не контактують з батьками, проводять більше часу в тимчасових приміщеннях та на вулицях, називають «покинутими».

У США активно проводиться робота з безпритульними дітьми: функціонують притулки та гуртожитки, проводяться індивідуальні та групові консультації, бесіди з батьками з метою повернення дитини в родину. Важливим елементом загальної стратегії турботи про безпритульних є забезпечення належного місця проживання,

здатного замінити сім'ю. З цією метою в системі дитячих установ створена розгалужена мережа притулків для дітей-сиріт і покинутих дітей, де вихователями є соціальні працівники.

На сьогодні в Україні існує багато громадських організацій, які опікуються «дітьми вулиці». Однією із найбільш відомих міжнародних організацій є Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ).

З метою вирішення проблеми безпритульності та бездоглядності у світовій та вітчизняній практиці реалізуються різні форми профілактичної роботи. У роботі з «дітьми вулиці» в Україні використовуються різні технології соціальної роботи, але однією з найважливіших є соціальна профілактика, тому що діти – це та категорія населення, яка потребує її найбільше [4, с.88]. На жаль, практична робота з батьками бездоглядних та безпритульних дітей недостатньо розвинена. Зазвичай батьки йдуть на контакт лише тоді, коли їм пропонують матеріальну допомогу.

Виокремлюють різні методи профілактики, які можуть використовувати у своїй роботі соціальні педагоги: профілактика домашнього насильства стосовно дітей; профілактика вживання наркотиків та алкоголю, допомога в позбавленні від шкідливих звичок; залучення дітей із девіантною поведінкою до суспільно корисної праці; організація розвиваючого дозвілля девіантних дітей із сімей групи ризику; реалізація комплексного підходу, що забезпечує діагностику соціуму та причин, що зумовлюють бездоглядність і безпритульність [3, с.85].

Згідно з чинним законодавством соціальний захист бездомних громадян і безпритульних дітей ґрунтується на принципах: законності; демократизму; рівності громадян; поваги до особистості; визнання честі та гідності; забезпечення основних прав і свобод людини [2]. У цьому контексті головне завдання суспільства – повернути бездоглядним та безпритульним дітям відчуття безпеки та відновити їх довіру до суспільства, створивши всі необхідні умови для виховання та розвитку, оточивши атмосферою особливої уваги і турботи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дитяча безпритульність в Європі – огляд новітніх тенденцій. – Фаенца, 2007. – 38 с.
2. Про основи соціального захисту бездомних громадян і безпритульних дітей: Закон України // ВВР України. – 2005. – №26. – С. 354.
3. Соціальна робота: технологічний аспект: Навч. пос./ За ред. проф. А.Й. Капської. – К.: Центр навч. літератури, 2004. – 352 с.
4. Шахрай В. М. Технології соціальної роботи: навч. посіб. / Шахрай В.М. – К.: Центр навч. літ., 2006. – 464 с.